

schen Versen erkleren lassen, Ich gantz dienstlicher gebühr verehret, *offerirt* vnd *dedicirt* haben, Als einem grossen Patron vnd förderer dieser vnd anderer guter Künsten, mit angeheffter fleissiger bitt, E. (...) wollen solche in ihren Schutz vnd Schirm, auffnemen vnd zum besten deuten, meine geflissene willfrehigen Dienst vnd *Affection* hierauß vermercken, vnd mich deroselben wie bißhero, also auch ins künfftig zu grossen Gunsten *Favor* vnd fürderung lassen befolhen seyn. Datum Franckfurt den 14. Septemb. 1627.

E. WolEdl Gestreng vnd Vesten, Gantz dienstlich geflissener Mattheus Merian, Burger vnd Kupfferstecher daselbst.

VISKOLCZ NOÉMI

17. századi pozsonyi nyomtatványok possessorai. A régi nyomtatványok bizonyos konkrét példányain levő possessori adatok elemzése fontos részét képezi a könyvtudomány történelmével foglalkozó kutatásoknak, mivel közvetlenül rámutatnak az egyes kiadványok korabeli használatára, és befolyásolják a könyv társadalomban betöltött szerepéről alkotott elméletünket. Konkrét személy vagy intézmény kézzel írott vagy nyomtatott ex librisi kiváló jelek, amelyek alapján jogosan feltételezhetjük, hogy az illető könyvtulajdonosnak volt bizonyos könyvgyűjteménye, bár nem kellett annak nagy könyvtárnak lennie. Egyidejűleg nagyon érdekes megfigyelni az egyes kiadásokban megjelenő ex librisek gyakoriságát, mert egy könyvnek minél több tulajdonosa volt, annál feltételezhetőbb annak hatékony kihasználása, állandó mozgása a társadalomban. A különböző időszakokból származó possessori bejegyzések sokasága csillapíthatatlan érdeklődésünket váltja ki valamely könyv iránt. Aminek alapján képzelgetet alkothatunk a társadalom valamilyen fajta irodalom iránti érdeklődéséről, esetleg az egyes kiadványok népszerűségét is megállapíthatjuk.

A 17. században Pozsonyban nyomtatásban előforduló possessori adatok kutatásának eredményét a „Pozsony könyvkultúrájának története a 17. században” című disszertációs munkámban foglaltam össze, amikor a nevezett időszak minden hozzáférhető pozsonyi kiadványának komplex elemzésére támaszkodtam. Munkám során az egyes possessori bejegyzések hiányosságának problémájával találtam szemben magam, amikor néhány esetben nem volt feltüntetve a tulajdonosok keresztnéve, ami nagyon hátráltatta azonosításukat. Több kézzel írott vagy nyomtatott ex libris nem volt dátumozva, vagy a dátumot nem lehetett biztonságosan megállapítani a példány hibás volta miatt. Voltak olyan esetek is, amikor tulajdonosként bizonyos szerzetesrend vagy hasonló volt feltüntetve, de nem volt feltüntetve a hely. A 17. század pozsonyi kiadványainak tulajdonosai között vannak néhányan a magyarországi társadalom kulturális és politikai képviselői közül, de többségük olyan személyek, akiknek az életükről és működésükről csak csekély ismereteink vannak, sőt gyakran semmit sem tudunk róluk. A tulajdonosok neveinek azonosítását komplikálta a nemegyszer nehezen olvasható kézírás. Nem tüntetem fel azokat a kiadványokat, amelyek helyes megfejtésében kétségeim vannak, mivel egyetlen hozzáférhető biográfiai szótárban sincs hasonló név feltüntetve.

A 17. század pozsonyi nyomtatványai között főleg magyar imakönyvekben, Pázmány írásai-ban, Veresmarti vitairataiban, Káldi prédikációiban van sok tulajdonos feltüntetve. Pázmány és Káldi művei nagy számban találhatóak meg az evangélikus papok könyvtárában is.

Magánszemélyek

Ex librisek a 17. századból

BEDEGI NYÁRI ISTVÁN (17. sz.) cs. k. kapitány Kassán Révai Péter (1568–1622) magyar koro-naőr, pozsonyi királyi tanácsostól 1610-ben kapta ajándékba, az abban az időben Pázmány még új kiadású vitairatát, amelyet a magyar evangélikusok zsolnai színódusa ellen írt, és ugyanabból az évből származik (RMK II. 336)¹.

THURZÓ GYÖRGY gróf magyar palatínus, akinek supralibrise 1612-t tüntet fel az adómódosítá-sokat tartalmazó könyvében ugyanebből az évből (RMK II. 349)².

KANIZSAI PÁLFI JÁNOS (?–1641) evangélikus lelkész Nagykanizsáról származik, rektor Somor-ján tulajdonosa volt Pázmány Péter Alvinczi Péter ellen írt ellenreformációs vitairatának, amelyet Pozsonyban 1614-ben adtak ki (RMK I. 451)³. Kanizsai Pálfi János kézzel írott ex librise megta-lálható Pázmány további vitairatán 1620-ból, amelyet ismét Alvinczi írása ellen írt (RMK I. 505)⁴. A possessori bejegyzések közül egyik sincs dátumozva, de mivel tudjuk, hogy ez a pap a 17. sz. első felében élt, biztosan sorolhatjuk ennek a kornak az ex librisei közé. Egyszersmind kézzel fogható bizonyítékai annak, hogy a katolikus ellenreformáció vitairatait az evangélikus lelkészek is megőrizték és gondozták könyvtárukban.

DANIELIZ GÁSPÁR ismeretlen eredetű tulajdonos, aki az ex librisé 1663-ban írta bele Pázmány vitairatába, amelyet a zsolnai színódus résztvevői ellen 1612-ben (RMK II. 348)⁵ írt.

PASTEY (PASTAY?) TÓBIÁS ismeretlen származású kanonok 1637-re dátumozott kézírásos ex librist hagyott hátra az 1625-ben kiadott 4 nyelvű esztergomi szertartás-könyvben (RMK II. 439)⁶.

PETRACHICH KÁROLY 1640-re dátumozott kézírásos ex librise Veresmarti 1638-ban megjelent *Magyar meditációk* könyvében van (RMK I. 684)⁷. Erről a tulajdonosról semmit sem tudunk, de saját feljegyzéseiből kitűnik, hogy abban az időben, amikor a könyvet elolvasta, még diák volt. (ad huc studiosum).

FABRICIUS JAKAB 1641. jan. 2-án adta ajándékba Imrichovics Tamásnak a fent említett eszter-gomi szertartáskönyvet 1625-ből (RMK II. 439) (l. 6. jegyz.). Ha feltételezzük, hogy Fabricius volt a könyv tulajdonosa, meg kell állapítanunk, hogy a könyv a possessori bejegyzések szerint 5 év alatt 3 különböző tulajdonos birtokában volt.

KÖRMENDY MIHÁLY volt egyik tulajdonosa Pázmány Péter 1623-ból származó összes vitairatát tartalmazó 2. kiadásban megjelent könyve megkímélt példányának (RMK I. 532)⁸. Az ex librise 1649-ből származik.

¹ (PÁZMÁNY Péter): *Penicvlvs Papporvm Apologiae Solnensis Conciliabvli ... Posonii*. In: *Aula Archiepiscopali*. ... M.DC.X. /#1610/. /II/ – 102 l.

² *Vectigal Regium*. Posonii ... M.DC.XII. /#1612/. /XX/ l.

³ PÁZMÁNY Péter: *Az, Igazságnak, Gyeozedelme* ... Posonban, M.DC.XIV. /#1614/ ... /VIII/ – 96 /IV/ l.

⁴ (PÁZMÁNY Péter): *Reovid Felelet Ket Calvinista Keonyvecskere* ... M.DC.XX. /#1620/ /S.I., t./ /II/ – 72 l.

⁵ (PÁZMÁNY Péter): *Logi Alogi, Qvibvs Baptae Calamosphactae* ... Posonii, M.DC.XII. /#1612/. 254 – /I/ l.

⁶ *Rituale Strigoniense* ... Posonii In: *Aula Archiepiscopali* ... M.DC.XXV. /#1625/ /VIII/ – 327 l.

⁷ /VERESMARTI Mihály/: *Az Igaz Isteni Tiszteletnek Tiszta Tüköre*: ... Posomban, M.DC.XXXVIII. /#1638/ ... 237 – /V/ l.

⁸ PÁZMÁNY Péter: *Igassagra Vezelő Kalavz* ... Posomban ... M.DC.XXIII. /#1623/ ... /XXVIII/ – 1066 l.

BORCSICZKY GYÖRGY nem írt dátumot Kéry János skolasztikus filozófiai gyűjteményét tartalmazó könyvének ex librisére (RMK II. 1325)⁹. A fennmaradt archív források szerint, amelyben Iványi közzéteszi¹⁰, hogy ez a possessor 1651–52-ben Sopronban I. Batthyányi Ádám gróf szolgálatában állt, aminek alapján feltételezem, hogy ex librise a 17. századra vonatkozik.

WINCKLER JAKAB PHILIPP Pozsonyban működő német evangélikus pap 1669-ben nem megjelölt napon egy ismeretlen dedikátortól ajándékba kapta Jaros István enkomiumát, amelyet Schiltpacher János György pozsonyi orvos tiszteletére állítottak össze 1670-ben (RMK II. 1249a)¹¹. Bár ez a jegyzék nincs dátummal ellátva, Winckler Jakab Ph. ismert biográfikai adatai alapján feltételezzük, hogy biztosan a 17. századra vonatkozik.

SÖLNDNER GÁSPÁR lőcsei jegyzőnek, a Szepesi Szék ülnökének volt a könyvtárában a possessori feljegyzés szerint Schön Gáspár selmebányai rektor teológiai disputája, amelyet az eperjesi Andreas Lipko védett meg, és ezen iskola számára 1670-ben a pozsonyi evangélikus könyvnyomdász, Gottfried Gründer nyomtatott ki (RMK II. 1250)¹². A hibás példány kézírásos ex librise nehezen olvasható, úgyhogy ennek a possessornak azonosításában nem vagyok egészen biztos, de a jegyzék hiányos dátumozása ellenére működésének ismert adatai szerint biztosan a 17. századba tartozik.

BALON PÁL ex librisét 1661. (szeptember 22 ?-re) keltezte Balásfi 1616-ból származó ellenreformációs vitairatában (RMK I. 467)¹³, amelyet Zvonarics Imre és Nagy Benedek reformátorok ellen írt. Ebből, de néhány további esetből is megállapíthatjuk a könyv tartalmának hosszan tartó aktualitását vagyis a tényt, hogy kiadása után csaknem 50 évvel sem ment ki a forgalomból, és nyilván állandóan keresett és olvasott volt.

APONYI BALÁZS (17. sz.) Bars megye főispánja, az aponyi nemesi család sarja Kempis Tamás teológiai írása magyar fordításának tulajdonosa volt (RMK I. 811)¹⁴, melyet 1648-ban adtak ki, de az említett possessori adat 1669-re van keltezve, ami szintén bizonyítéka annak, hogy népszerűsége hosszan tartó.

CHRISTAN MIHÁLY – Nádasi 1665-ből származó magyar meditációjának possessor volt, amely a nagyszombati és győri Szűz Mária Kongregáció egyesületnek van címezve (RMK I. 778)¹⁵. Ex librise a keltezés szerint 1669-ből származik, vagyis még 24 évvel a kiadása után is keresett volt az olvasók körében.

NITRAY JÁNOS galántai pap 1673. szeptember 21-én írta be ex librisét Káldi vasárnapi és ünnepi prédikációi magyar nyelven írt nagyon kedvelt, elterjedt könyvébe, amely 1631-ből származik (RMK I. 601, 602)¹⁶.

⁹ KÉRY János: *Reverendissimi Patris ... Universae Philosophiae Scholasticae*. Tomvs Primvs .. Posonii, Imprimebat Gottfriedus Gründerus. M.DC.LXXIII. /1673/. /XIII/ – 354 l. – Tomus Secundus. Posonii, Gottfriedus Gründerus, Anno M DC LXXIII. /1673/. – Tomus Tertius. Imprimebat Godefridus Gründerus Posonij, 1673. /VI/ – 472 l.

¹⁰ IVÁNYI Béla: *A magyar könyvkuháta multjából*. Szeged, 1983. I. 279. jegyzékszám 455, 456, 457. ISBN 963 481 815 5

¹¹ JAROS István: *Encomium ... Joannis Gregorii Schiltpacher ...* 1670. Posonii ... Gottfriedus Gründer. /VIII/ l.

¹² SCHÖN Gáspár: *Positionum Theologicarum Decas III. De Deo ...* /1670/ ... Posonii ... Gottfriedus Gründer. /VI/ l.

¹³ BALÁSFY Tamás: *Csepregi Iskola ... Posonban*. M.DC.XVI. /1616/ ... /XX/ – 472 (recte: 470) – /I/ l.

¹⁴ THOMAS von Kempen: *Kempis Tamásnak Christvs Követesével Négy könyvei ...* Posonban Aksamitek Zacharias által 1648. /VIII/ – 485 l.

¹⁵ NÁDASDI János: *Maria Aeternitatis Beatae Porta Sancta ...* 1645, /S. I., t./ /VIII/ – 188 l.

¹⁶ KÁLDI, György: *Az Innepekre-Valo Predikatioznak Első Resze ...* Posonban Rikesz Mihaly. M.DC.XXXI. /1631/ ... /III/ – IV – 598 – /XII/.

VILHEIM DE (P)RAHEIM a szepesi kamara levéltárosa, levéltárából 1682. okt. 5-én a fent említett 1676-ból származó adómódosítások egyik példányát adta (RMK II. 1388)¹⁷ a nevezett késmárki tricesimátornak.

(W)RANAKOVA AZUR volt a tulajdonosa Etienne Binet „Szivrcskés könyv”-ének Hajnal Mátyás magyar fordításában, amely 1642-ben jelent meg (RMK I. 730)¹⁸. Ennek az ismeretlen származású, lengyel nevű nőnek az ex librise 1672-ben volt a könyvbe beírva, vagyis pontosan 30 évvel a könyv kinyomtatása után.

FARKAS (ÁDÁM?) jezsuita és korponai kapitány 1690. dec. 23-án ajánlotta az evangéliumok és epistolák könyvét 1616-ból (ECSEDY Judit: *Titkos nyomdahelyű régi magyar könyvek 1539–1800*. Budapest: Borda Antikvárium, 1996. 92. jegyzékszám 5.)¹⁹ Petri Imre atyának (valószínű szintén jezsuitának?). A dedikátor keresztnéve fölött nincs feltüntetve, de az összes ismert 17. században élt és működött Farkasok biográfiai adatai alapján arra következtethetünk, hogy ez legvalószínűbben Ádám lehetett.

Ex librisek a 18. századból

EGERLAND JÁNOS ex librise 1708. nov. 10-én írta bele Dávid Titius (Čaplovič, Ján: *Bibliografia tlači vydaných na Slovensku do roku 1700*. Martin, Matica slovenská, 1972. jegyzékszám XCIII.)²⁰ pozsonyi evangélikus pap könyvébe, amelyet a magyarországi evangélikusok és a pozsonyi evangélikus líceum pedagógusai használtak az oktatásban. Ez a német katekizmus 1694-ben jelent meg Reznóban de kiadója, a pozsonyi könyvkereskedő Schäffer Kristóf János volt, aki terjesztette is a városban. A könyv használata eszerint átnyúlik a 18. századba.

SZONKOLYI LÁSZLÓ tulajdonosa volt Sallai István könyve analizált példányának, amely Pázmány Péter védelmére írt ellenreformációs vitairatot tartalmazott, és 1630-ban jelent meg (RMK I. 595)²¹. Ez a possessori jegy 1711-ben van keltezve.

MZPD(?) ismeretlen possessor, aki így jelölte magát a fent nevezett Sallai vitairatot tartalmazó példányán 1737-ben (RMK I. 601)²².

DOBAI SZÉKELY SÁMUEL (1704–1799) író, jogász, nyelvtanító Eperjesen. Volt a könyvtárban az uralkodói adómódosítás könyvének egy analizált példánya 1676-ból (RMK II. 1388) (I. 17. jegyz.), miközben ex librise 1739-ben van keltezve.

ROSTI ANTAL a possessori bejegyzés szerint 1748-ban volt tulajdonosa Káldi vasárnapi prédikációs könyvének (RMK I. 601) (I. 22. jegyz.), amelyet 1631-ben adtak ki.

KÁLDI György: *Az Vasarnapokra- Valo Predikatzioknak Első Resze ...* Posomban Rikesz Mihály, M.DC.XXXI. /#1631/ ... /III/ - X - 743 - /XXXVII/ l.

¹⁷ *Vectigal Regium Reformatum*. Recusum Posonij ... Joannis Gregorij Zervveg. Anno 1676. /XLI/ l.

¹⁸ /BINET, Etienne/: *A Jesus Szivet-Szerető Szívek ...* Posomban, M.DC.XLII. /#1642/ ... /XI/ -261 (recte: 262) l.

¹⁹ (KOPCSÁNYI Márton): *Az Evangeliumok es epistolak ...* Becsben /a címlap Pozsonyban/ 1616. /15/ - 153 - /146/ - /17/ l.

²⁰ /TITUS, David?/: *Evangelischen Gottes-Dienstes-Oder Bet-Stunden...Kirchen-Lehr-Ordnung... verlegt von Jphann Christoph Schäffer*. Im Jahr 1694. /S. I., t./, /XXIV/ - 288 l.

²¹ SALLAI István: *Io Nemes Varadnak Gyenge Orvoslasa ..* Posomban. M.DC.XXX. /#1630/ ... /VIII/ - 314 - /IV/ l.

²² KÁLDI György: *Az Vasarnapokra- Valo Predikatzioknak Első Resze ...* Posomban Rikesz Mihály, M.DC.XXXI. /#1631/ ... /III/ - X - 743 - /XXXVII/ l.

ZIMAN ANDREAS 1760-ban írta be ex librisét Feuktius Jakab ellenreformációs vitairata magyar fordításának (RMK I. 705)²³ akkor már 120 éves példányába.

CSEPCSÁNYI BATISZ JÁNOS tulajdonosa volt Pázmány a zsolnai szinódus határozatai ellen írt 1611-ből származó vitairatának (RMK II. 344)²⁴, miközben ex librisét 1767-ben írja alá.

SZEBENI JÁNOS könyvtárában a possessori bejegyzés szerint 1781-ből volt Pázmány Péter magyar imakönyvének egy 150 éves példánya (RMK I. 604)²⁵, amely a 17. században csak Szlovákia területén hatzor (ebből Pozsonyban háromszor) jelent meg, de kedvteléssel használták még a 18. században is.

JÁRY BONIFÁC Budapesten szerezte be könyvtára számára 1788. okt. 29-én Káldi 1631-ben megjelent vasárnapi prédikációit (RMK I. 601) (l. 22. jegyz.).

HRABOVSZKY JÓZSEF szenátor nyomtatott ex librise 1794-ben van keltezve Kéry János szerző 1672-ben kiadott a törökellenes harcok történetéről szóló könyvében (RMK II. 1313)²⁶. Ebben az évben ajándékozta ez a könyvgyűjtő könyvtárát a pozsonyi liceumnak.

JESZENÁK ISTVÁN DE KIRÁLYFIA és JESZENÁK JÁNOS köznemesek a Dunaszerdahely melletti Tejfaluról származó Hieronymus Drexel katolikus meditációs könyve magyar fordításának előlapján van nyomtatott ex librise 1643-ból (RMK I. 747)²⁷. Eredetileg ez a könyv Jeszenák István magánkönyvtárában volt elhelyezve, aki könyvgyűjteményét 1777-ben báró Jeszenák Jánosnak adta át. János neve után az ex librisen 1799 nyomtatott évszám jelenik meg, ami szerint nyilvánvaló, hogy a könyvben legkorábban ebben az évben lehetett beragasztva. Egyetlen biografikus szótárban sem szerepel ezeknek a Jeszenákoknak a neve, úgyhogy nem tudom kik, sem hogy milyen rokoni kapcsolatban voltak (lehet szó apa-fiú rokonságról?), báró Jeszenák Pál de Királyfia királyi tanácsos (?–1772 ?) leszármazottai voltak, aki Pozsonyban is működött, és a 18. sz. első felében építtette fel reprezentatív családi könyvtárát. Jeszenák István és János magánkönyvtárában volt Wiedermann Éliás bécsi nyomtatvány-példánya kiváló osztrák személyiségek fényképével, amit az RMK II. 669²⁸ tévesen jelölt pozsonyi nyomtatványként a pozsonyi ajánlás keltezése szerint 1646-ból. Sorrendben a 3. ebből a produkcióból az 1669-ben megjelent országgyűlési törvények nyomtatványa (RMK II. 395)²⁹, amelyből egy példány szintén megtalálható könyvtárunkban.

Ex librisek a 19. századból

GÖMÖRY ISTVÁN (17–18. század) Győről származó orvosdoktor 1802. februárjában ajándékozta a pozsonyi evangélikus konventnek Pázmány ünnepre és vasárnapra szóló magyar katolikus prédikációit 1636-ból (RMK I. 663)³⁰. Valószínű, azelőtt ez magán-könyvgyűjteményébe tartozott.

MOSSÓCZI INSTITÓRISZ MIHÁLY (1732–1803), köznemes író, tanító, evangélikus pap, a pozsonyi liceum tanára. Gazdag könyvgyűjteménye volt, amelyet 1803-ban saját kézirásos verses köte-

²³ FEUKTIUS, Jakob: *Öt rövid Predikátzio ...* Posenban, M.DC.XL. /#1640/ ... /II/ – VI – 181 – /III/ l.

²⁴ (PÁZMÁNY Péter): *Penicvlvs Papporvm Apologiae Solnensis Conciliabvli ...* Posonii. In: *Aula Archiepiscopali, ...* M.DC.XI. /#1611/ /II/ – 105 l.

²⁵ PÁZMÁNY Péter: *Imadsagos Könyv ...* Posonyban, M.DC.XXXI. /#1631/ /XLVIII/ – 571 – /IX/ l.

²⁶ KÉRY János: *Martis Turcici Ferocia ...* (Posonii, imprimebat Gottfriedus Gründer. Anno M.DC.LXXII. /#1672/). /CCXVI/ l.

²⁷ DREXELIUS, Hieronymus: *Elmelkedesek Az Örökke-valóságrol ...* Posenban, M.DC.XLIII /#1643/ – /XLVIII/ – 480 l.

²⁸ WIEDEMAN, Elias: *Comitium Gloruae Centum...* /S. I., t./, /IV/ l. – 100 rézkarcolat

²⁹ *Articuli: Articvli Dominorvm Praelatorvm ... ad: ... XXVI: Mensis Maij Anni M.DC.XIX* /#1619/... /S. I., t./ /IV/ l.

³⁰ PÁZMÁNY Péter: *A Romai Anyaszentegyház ... Predikatzioik ...* Posenban, M.DC.XXXVI. /#1636/ ... /XXX/ – 1248 l.

tével és tanulmányaival együtt a pozsonyi líceumi könyvtárnak adományozott. A 17. századi pozsonyi könyvnyomdák termékeit nyomon követve látjuk, hogy Pázmány vitairat-gyűjteményének első kiadása 1613-ban (RMK I. 443)³¹, Sallai, Pázmány Péter védelmére írt vitairata (RMK I. 595) (l. 21 jegyz.) és Ján Bűringernek, a pozsonyi líceum hajdani rektorának latin-német grammatikája (RMK II. 1248)³², amelyet 1670-ben állított össze iskolája használatára, is ott jelent meg.

FRANKÓI VILMOS (FRANKL) a filozófia doktora, váradi kanonok a Magyar Tudományos Akadémia igazgatói választmányának tagja possessora Sallai István magyar katolikus vitairatának, amelyet 1630-ban (RMK I. 595) (l. 21. jegyz.) Pozsonyban adtak ki. Ex librise 1879-ben van keltezve.

Keltezetlen ex librisek

A Máriatólgyesi ILLÉSHÁZI könyvtár fondjában szerepelt az 1612-ből származó (RMK II. 349) (l. 2. jegyz.) adómódosítás könyv nyomtatványa. Ez a példány kiadása óta gróf Thurzó György magyar palatinusé volt a possessori bejegyzések szerint. További keltezetlen nyomtatott ex librist a máriatólgyesi Illésházi Könyvtárban Eszterházi Miklós ellenreformációs leveleit tartalmazó könyvében találunk, amelyet I. Rákóczi Györgyhöz, a Habsburg ellenes felkelés vezetőjéhez intézett, és 1644-ben jelent meg nyomtatásban. (RMK I. 762)³³.

KUBINYI PÉTER (1765–1835) Nyústyáról származó földbirtokos, királyi tanácsos a vaskohászat egyik legnagyobb vállalkozója Szlovákia területén, a Kishonti Művelt Társaság társalapítója. Nála volt elhelyezve a társaság könyvtára, Kempis Tamás teológiai írásának magyar fordítása az ő tulajdonában volt (RMK I. 811) (l. 14. jegyz.), de ex librisét nem keltezte. Mivel a 17. és 18. század fordulóján élt, nehéz megmondani, kb. mikor szerezte a könyvet.

SZIRMAY TAMÁS magyar író, a város gyalogos századának ezredese. Keltezetlen possessori bejegyzést hagyott hátra az 1676-ban kiadott királyi adómódosítások könyvében (RMK II. 1388) (l. 17. jegyz.). Csak életének és működésének néhány ismert adata alapján keltezhetjük a 18. század első felére, mivel tudjuk, hogy 1704 és 1747 között néhány asztronómiai könyvet adott ki.

BOCSKAI GYÖRGY meg nem nevezett napon ajánlotta Pázmány prédikációs könyvét 1636-ból (RMK I. 663) (l. 30. jegyz.) (pro refrigerio) szó szerint: „a lélek lehülésére” címmel barátjának Pittinger Ferencnek. Nyilván mindketten evangélikus hitvallásúak voltak.

BÜKY JÓZSEF volt a következő possessora Pázmány magyar nyelvű katolikus prédikációi fenti példányának (RMK I. 663) (l. 30. jegyz.).

BARTÓK FERENC volt possessora Káldi magyar katolikus vasárnapi prédikációinak 1631-ből (RMK I. 601) (l. 22. jegyzet).

JANKOVICS (JANKOVICH ?) ex librisét Canis Péter magyarra fordított 1624-ben kiadott (RMK I. 544)³⁴ katekizmusába írta bele. Ő sem tüntette fel a keresztnévét, sőt az évszámot sem.

DRAGOVANICKY GYÖRGY volt a tulajdonosa az „Utítárs” című magyar imakönyv 1643-ban Pozsonyban 2. kiadásban megjelent egyik példányának (RMK I. 1607)³⁵.

³¹ PÁZMÁNY Péter: *Isteni Igazságra Vezetleo Kalavz ...* Posonban, M.DC.XIII. / =1613/ ... /XXIV/ – 816 l.

³² BÜRINGER János: *Nomenclator, et Index tam Nominum ... Posoniense.* Posonii ... Gottfredus Grúnderus ... /1670/. /LXXX/ l.

³³ ESZTERHÁZI Miklós: *A Magyar-Országi Palatinusnak ... Leveleinek igaz Pariája.* Posonban M.DC.XLIV / =1644/ – 44 l.

³⁴ CANISIUS Péter: *Keresztenyei Tvdomány ... képekkel kiegyeztetet.* Augustában, 1618. (Nyomtaták Posomban, M.DC.XXIV. / =1624/ ...) /II/ – 147 – /II/ l.

³⁵ *Utítárs /Azaz Reggel, s Esteve ... Imádságok, .../* /Pozsony, 1643/. /XXXVI/ – 396 megőrzött old.

GALI GERGELY keltezés nélkül írta alá mint tulajdonos Balassa Bálint és Rimai János magyar imakönyvét 1676-ból (RMK I. 1207)³⁶.

ZORANICS LÁSZLÓ volt tulajdonosa az esztergomi szertartáskönyv Pozsonyban kiadott megkímélt példányának 1625-ből (RMK II. 439) (l. 6. jegyz.).

TRENCHINI (TRENCSÉNYI) ISTVÁN volt possessora Nádasi János latin nyelvű officijának 1650-ből (RMK II. 734)³⁷.

VIETÓRISZ LÁSZLÓ a Szenice melletti Nagykovalló és Horóc ura a Trencsényi kerületben, akinek feltételezem gazdag magán könyvgyűjteményében volt az Üdvözült Anya, Dicsőséges Szűz Mária széles körben mondott miséjének egy példánya (RMK I. 745)³⁸, amit Némethi Jakab készített Nyári Krisztina könyvkiadó leánya, Eszterházi Julianna számára és 1643-ban névnapjára ajándékozta. A könyv belső lapjára van beragasztva a possessor nyomtatott ex librise a címerével együtt.

LEGRELEN JOSEPHA az említett officia következő tulajdonsa (RMK I. 745) (l. 38. jegyz.).

(G)JLOCZKA M. ex librisét Etienne Binet szivecskés emblémával ellátott imakönyvébe írta bele 1642-ből (RMK I. 730) (l. 18. jegyz.), amelynek magyar fordítását szintén megőrizte.

DUKÁTH ÁDÁM volt a tulajdonosa Pázmány vitairat-gyűjteménye utolsó kiadásának 1637-ből (RMK I. 673)³⁹.

BAKSAI MIHÁLY hédervári plébános volt a tulajdonosa Balásfi Tamás magyar katolikus vitairata egyik megkímélt példányának 1616-ból (RMK I. 467) (l. 13. jegyz.).

TALABÉR LÁSZLÓ könyvtárában megőrizte Sallai magyar katolikus vitairatát, amelyet 1630-ban Pozsonyban adtak ki Pázmány Péter esztergomi érsek védelmére (RMK I. 595) (l. 21. jegyz.).

NOZDROVICZKY ISTVÁNNAK a könyvei között volt Veresmarti magyar vitairata 1637-ből (RMK I. 697)⁴⁰.

BÁLINTFFI ISTVÁN possessorként írta alá magát a Kopcsányi által összeállított Bécs-pozsonyi vegyes eredetű evangéliumok és episztulák könyvében 1616-ból (Ecsedy, 1996. 92) (l. 19. jegyz.).

SZAN(R)ICZKY ELEONÓRA volt a tulajdonosa Bűringer János pozsonyi evangélikus rektor 1670-ben kiadott latin-német grammatikájának (RMK II. 1248) (l. 32. jegyz.), amelyet a pozsonyi evangélikus líceum oktatásban használt.

Intézmények

A Nagyszombati Jezsuita Kollégium a possessora Székelyi Miklós filozófiai disputája nyomtatásának 1638-ból (RMK II. 530)⁴¹, amelyet Pozsonyban a nagyszombati egyetem megrendelésére adtak ki. A possessori bejegyzés a nyomtatvány kiadásának évével van keltezve (1638). A Nagyszombati Jezsuita Kollégium könyvtára eszerint folyamatosan gyűjtötte és őrizte meg az ottani egyetem hallgatóinak disputáit. Ezenkívül az iskola könyvtárában volt nyilvántartva

³⁶ BALASSA Bálint – RIMAY János: *A Néhai ... Istenes Eneki ...* Posonban faber Mihály által 1676. /XI/ – 702 (recte: 705) l.

³⁷ NÁDASI János: *Annus Crucifixi Dei Jesu ...* Posonii Typis Coll. S. I. Anno M.DC.L. /1650/ /XXI/ – 479 l.

³⁸ *Officium B. M. Virg. Az-az Aszszonyunk Szűz Marianak ...* Posonban, 1643. /III/ – XXXXVI – 430 – /II/ l.

³⁹ PÁZMÁNY Péter: *Hodoegus. Igazsagra- Vezelő Kalavz ...* Posonban ... M.DC.XXXVII. /1637/ ... Találtatik Nagy-Szombatban /XII/ – 1073 – /VII/ l.

⁴⁰ VERESMARTI, Mihály: *Intő S Tanító levél ...* Posomban, M.DC.XXXIX. /1639/ ... /II/ – XXVI – /IV/ – 298 – /XXIX/ l.

⁴¹ SZÉKELYI, Miklós: *D. T. O. M. A. Nicolai Szekhelyi ... Exercitatio Philosophica ...* Posonii. (1638). /IV/ – 20 l.

1632-ből két ellenreformátor nyomtatványa, Balásfi Tamás jezsuita vitairó 1616-ból (RMK II. 368, RMK I. 468)⁴², 1690-ben volt katalogizálva Pázmány Péter magyar katolikus vitairatának nyomtatványa 1671-ből (RMK I. 1124)⁴³ és Kempis közkedvelt teológiai írásának magyar fordítása 1648-ból (RMK I. 811) (l. 14. jegyz.).

A *Nagyszombati Ferencesek Konventje* megőrizte a Sigray Ferenc által 1675-ben kiadott katolikus passiákat (RMK I. 1375)⁴⁴, a nagyszombati ferencesek azonban nem tüntetik fel a kelteztést, vagyis az adatokat arról, hogy mióta volt a könyv a könyvtárunkban (vagy könyvgyűjteményükben) katalogizálva.

A *Lőcsei Jezsuita Kollégium* 1712-ben beírta katalógusába Káldi magyar nyelvű Vasárnapi prédikációk könyvének egyik megkímélt példányát, amely 1631-ből származik (RMK I. 601) (l. 22. jegyz.).

A *Szokolcai Jezsuiták Kollégiumának* könyvállományában volt egy nyomtatvány 1647-ből a Pozsonyban alapított Szűz Mária, Anya Egyesület vallásos céljaira (RMK I. 797)⁴⁵. A könyvet 1731-ben katalogizálták, a possessori bejegyzést is akkorra keltezték.

A *Szokolcai Jezsuiták Konventje* könyvtárában megőrizte Leonardo Lessio katolikus vitairatának magyar példányát Veresmarti fordításában 1640-ből (RMK I. 706)⁴⁶, de az ex libris nincs kelteztve, tehát nem tudjuk a possessori adat dátumát.

A *Szokolcai Jezsuiták Rezidenciája* könyvtárának birtokában volt a Magyar Királyság minden védőszentjéhez szóló liturgikus könyv, amelyet Pozsonyban adtak ki 1650-ben (RMK II. 737)⁴⁷. A possessori bejegyzés nincs kelteztve. További ex librise már kelteztve van 1661 évre, Veresmartinak A magyar meditációk könyvében található 1638-ból (RMK I. 684) (l. 7. jegyz.).

A *Trencsényi Jezsuita Noviciátus* könyvtárának katalógusába 1655-ben jegyezték be Peter Canisius katolikus katekizmusának magyar nyelvű fordítását 1624-ből (RMK I. 544) (l. 34. jegyz.). Ezenkívül birtokában volt még egy magyar katolikus katekizmus, amelyet Pozsonyban névtelenül adtak ki (RMK I. 1576)⁴⁸ 1640 és 1650 között. Ezt is 1655-ben katalogizálták.

A *Pozsonyi Szent Erzsébet kolostor* könyvtárában van a Szent Bonaventúra rend előírásainak magyar nyelvű fordítása 1677-ből (RMK I. 1218)⁴⁹. A könyvben az ex libris nincs kelteztve.

A *Ferencesek Galgóci Konventje* tulajdonosa Pázmány a zsolnai szinódus és határozatai ellen irányuló vitairata analizált példányának, amelyet 1610-ben Pozsonyban adtak ki (RMK II. 336) (l. 1. jegyz.).

A *Ferences Kolostor a csallóközi Szent Antalban* ex librisét Pázmány Péter vitairat-gyűjteményére jegyezte be 1623-ból (RMK I. 532) (l. 8. jegyz.).

⁴² BALÁSFÍ Tamás: *Echo Christiana Et Catholica ... Impressum Anno Domini M.DC.XVI. /1616/ ... /II/ - 188 - /I/ l.*

(BALÁSFÍ, Tamás): *Epinicia Benedicto Nagi ... Posonii*. In: *Aula Archiepiscopali*, Anno M.DC.XVI. /1616/ /XXIV/ l.

⁴³ PÁZMÁNY Péter: *Bizonjos Okok ... Posonban*, Gründer Gottfried által. M.DC.LXXI. /1671/ /XXXV/ l.

⁴⁴ *Speculum Passionis Domini ... Franciscum Sigray ... Reimpressum Posonii*, Typis Joannis Gregorij Zerweg ... M.DC.LXXV. /1675/ /II/ - CCVII - /I/ l.

⁴⁵ *Maria Halalra Valtaknak ... Posomban 1647 ... Aksamitek Zacharias által*. /III/ - 30 l.

⁴⁶ LESSIUS, Leonhard: *Tanáchkozás, Mélyet Kellen ... Magarrá, Veresmarti Muhály ... Nyomtatott M.DC.XL. /1640/ ... Posonban /LII/ - 292 - /XX/ l.*

⁴⁷ *Officia Propria Sanctorum Patronorum regni Hvangariae ... Posonii*, Zypis Coll. Societatis Jesu. Anno M.DC.L. /1650/ /IV/ - 48 l.

⁴⁸ *Keresztyeni Tvdomanynak ... Elseo Resze. /S. l., t., a./ (1640-1650 között)*. 40 - /VIII/ l.

⁴⁹ BONAVENTURA Sz.: *Szent Bonaventura ... rend-Tarto ... Posonban*, Zerweg Janis Gergely által 1677. /IV/ - 582 l.

A *Szegedi Ferencesek konventje* könyvtárában megőrizte Leonardo Lessius katolikus ellenreformációs vitáirátának magyar nyelvű fordítását 1611-ből (RMK I. 431)⁵⁰, azonban kéziratos ex librisén nincs keltezés.

A *Lepoglavi Kolostor* possessori adatát 1672-ben keltezte Hajnal, Keresztúri Pálnak címzett ellenreformációs vitáirátában 1640-ből (RMK I. 704)⁵¹. Ugyanebben az évben volt könyvtárában katalogizálva Veresmarti magyar meditációi 1638-ból (RMK I. 684) (I. 7. jegyz.).

A *Novai Kolostor* könyvgyűjteményében van többek között az „Utitárs” magyar nyelvű imakönyv pozsonyi második kiadásának egyik példánya 1643-ból (RMK I. 1607) (I. 35. jegyz.). Kézírt írott ex librisé 1696 év (szept. 20-ára ?) van keltezve.

A *Szabolcsi (Zaból) Jezsuita Kollégiumban* fennmaradt egy keltezetlen possessori bejegyzés egy névtelentől származó katolikus teológiai írást tartalmazó könyvről 1671-ből (RMK I. 1123)⁵².

A *Leőbeni Jezsuita Kollégiumban* fennmaradt egy keltezetlen possessori bejegyzés Pázmány magyar imakönyvében a pozsonyi utolsó kiadásból 1650-ből (RMK I. 836)⁵³.

A *Báti Konvent* könyvtárában egyebek között található Kéry skolasztikus filozófiáról írt nyomtatványa 1673-ból (RMK II. 1325) (I. 9. jegyz.), de a possessori bejegyzésén nincs dátum.

A *Halasi Reformált Evangélikus Gimnázium* megszerezte könyvtára számára Szabó Lajos közvetítésével 1873-ban mint újévi ajándékot Nyéki Vörös Mátvás magyar verses imakönyvét 1636-ból (RMK I. 664)⁵⁴. A könyv jól megkímélt példányához van csatolva az abból az időből származó levelezés, amely szerint ezt a könyvet tartották az egyik legnagyobb értéknek abból, amit a könyvtár abban az időben gondozott. Ugyanis több mint 240 éves, régi kiadású könyvről volt szó.

Azonkívül sok kiadást ismerünk doktor Todoroszku Gyula és felesége, Horváth Aranka magánkönyvtárából, vannak ott a Magyar Királyi Egyetem possessori bélyegzőjével ellátott kiadások, legtöbbje pozsonyi nyomtatású a 17. századból, amely az Állami Széchényi Könyvtárban van beiktatva eredetileg Széchényi Ferenc könyvtárából, amely alapját képezte a Magyar Nemzeti Könyvtárnak a megalapításakor. Itt íráskor találhatók a Csáky-család hagyatékából, de ezeken semmilyen possessori bejegyzés sincs feltüntetve⁵⁵. Némely példányon találhatunk Vigyázó Ferenc vagy Horvát István könyvtárából származó pecséteket. Ezek a Pozsonyi Liceum könyvtárában voltak feldolgozva, és az iskola könyvtárának, illetve a Pozsonyi Evangélikus Konfesszióknak tulajdonai voltak. Mindegyik tartalmazza a proveniens bélyegzőt. Az egyik nyomtatványon a hermannstadti Bruckenthal Múzeum bélyegzője van.

MARTA FÓRIŠOVÁ

⁵⁰ /LESSIUS, Leonhard/: *Tanacskozás, Mellyiket Kellyen Az ... Magyarra fordítottot ...* Posonban, M.DC.XI. /1611/ /XVI/ – 271 l.

⁵¹ /HAJNAL Mátvás/: *Ki-Tett Czégér ...* Posonban, M.DC.XL. /1640/ ... /II/ – 252 – II/ l.

⁵² *Külömböző Vallasoknak ...* Posonban, Gründer Gottfried által. 1671. /XXVII/ l.

⁵³ PÁZMÁNY Péter: *Imadsagos Könyv ...* Posonyban, M.DC.L. /1650/ ... /XLVIII/ – 571 – /IX/ l.

⁵⁴ /VÖRÖS Mátvás (Nyéki)/: *Tintinnabulum Tripudiantium ...* Posonban, 1636 ... /II/ – 118 l.

⁵⁵ A Csáky – család tulajdonára mutatnak a Budapest MOL – ban hagyatékuk dokumentumaiban megőrzött nyomtatványok.